Голові разової спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору юридичних наук, професору, професору кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Марині СТЕФАНЧУК

Кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Ольги САЛЕНКО

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Боровської Анастасії Олегівни на тему «Роль дорадчих органів у формуванні судової влади України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Загальна характеристика і актуальність теми. Подана до рецензування дисертація є комплексним дослідженням інституту дорадчих органів у формуванні судової влади України. Робота повністю відповідає запитам сьогодення, зокрема в умовах євроінтеграційних трансформацій, триваючих процедур добору суддів та процесів формування інших органів судової влади, необхідності забезпечення прозорості, доброчесності й підзвітності цих процедур, підвищення рівня довіри суспільства до судової влади тощо.

У дослідженні обґрунтовано низку концептуально важливих для теорії та практики положень, висновків і пропозицій, сформульованих авторкою самостійно. Обрана тема дисертаційного дослідження має значне науково-правове, теоретичне та практично-прикладне значення. Фундаментальний аналіз ролі дорадчих органів у формуванні судової влади України дозволив авторці сформулювати аргументовані рекомендації, пропозиції та висновки,

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 146 11/4
«20» 04 2026 р.

які відзначаються науковою новизною й достовірністю та можуть бути предметом фахової наукової дискусії.

Актуальність теми дослідження додатково зумовлена значним суспільним інтересом до процесів формування судової влади, забезпечення її незалежності та доброчесності, а також ролі громадськості й міжнародних експертів у цих процесах.

З огляду на викладене можна констатувати, що дисертаційна робота Боровської Анастасії Олегівни на тему «Роль дорадчих органів у формуванні судової влади України» присвячена актуальній науковій проблематиці та сприятиме становленню й подальшому розвитку порядку формування судової влади в Україні шляхом комплексного аналізу теоретичних і практичних аспектів застосування та виокремлення позитивних правозастосовних підходів.

Ступінь обґрунтованості й достовірності висновків. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими.

По-перше, зроблені висновки ґрунтуються на широкому колі джерел, зокрема на положеннях Конституції України та галузевого законодавства, міжнародно-правових актах, практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), а також на результатах порівняльно-правового аналізу. Такий підхід забезпечив системне та всебічне дослідження питань, пов'язаних із роллю дорадчих органів у формуванні судової влади України. Формулюючи власну позицію щодо окремих аспектів проблематики, дослідниця коректно й аргументовано веде наукову дискусію, з належною повагою до позицій інших учених.

По-друге, обґрунтованість і достовірність результатів дослідження зумовлені застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, що відповідають класичним підходам правової науки. Використання цих методів забезпечило належний рівень доказовості, внутрішню логічну узгодженість і послідовність викладених положень.

Окремо слід відзначити ретельне структурування аргументації та чіткість викладу основних результатів дослідження.

Аналіз дисертації Боровської Анастасії Олегівни, а також її наукових публікацій, у яких відображено результати проведеного дослідження, дає підстави для висновку про відсутність у роботі положень, що можуть бути розцінені як порушення принципів академічної доброчесності.

Структура, повнота викладу, апробація. Структура дисертації (вступ, два розділи, сім підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки) забезпечує логічну послідовність викладення матеріалу та свідчить про системний характер наукового дослідження, що повністю відповідає його меті й завданням. Об'єкт і предмет дослідження визначено коректно. Мета та завдання дослідження сформульовані чітко й послідовно, що дало змогу авторці повно розкрити зміст обраної теми, висвітлити її найбільш актуальні проблеми та сформулювати наукові висновки, які мають теоретичне й практичне значення.

Загалом дисертаційна робота характеризується системністю, логічністю та послідовністю викладення матеріалу, обґрунтованістю основних положень і власної наукової позиції авторки, а також доступністю для сприйняття. Робота є самостійною, цілісною та завершеною науковою працею, у якій вирішено поставлене наукове завдання відповідно до теми дослідження.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, установлених Міністерством освіти і науки України (далі – МОН України) для цього виду наукових робіт. За своїм змістом дослідження відповідає науковій спеціальності, за якою його виконано. Повнота викладу основних результатів дослідження у дисертації та наукових публікаціях дисертантки відповідає чинним вимогам МОН України.

Рівень апробації результатів дослідження є належним: за темою дисертації опубліковано дев'ять наукових праць, у тому числі у фахових наукових виданнях, а також представлено результати дослідження на

науково-практичних заходах. Отримані результати можуть бути безпосередньо використані у правозастосовній діяльності та нормотворчому процесі.

Наукова новизна та основні результати. Комплексне опрацювання та системний аналіз попередніх наукових досліджень, присвячених питанням судової влади та порядку формування суддівського корпусу, а також аналіз нормативних джерел різної юридичної сили, матеріалів професійних емпіричних досліджень і правозастосовної практики дали змогу авторці сформулювати обґрунтовані наукові положення, висновки та рекомендації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують наукове завдання, яке полягає у поглибленні наукових знань та комплексній розробці організаційно-правових засад діяльності дорадчих органів у процесі формування судової влади України, а також у підготовці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення їх системи, правового статусу, повноважень і механізмів взаємодії з органами суддівського врядування.

Цінним у дисертаційному дослідженні є поєднання формулювання нових наукових положень, висновків і пропозицій з уточненням, удосконаленням та подальшим розвитком уже наявних теоретичних підходів у межах заявленої проблематики. До найбільш вагомих результатів, що характеризуються науковою новизною або її елементами, слід віднести такі положення, відповідно до яких у дисертації:

і) виокремлено та класифіковано функції дорадчих органів на основні (легітимуюча, аналітична, превентивна, контрольна, діагностична, соціальна) та допоміжні (інструктивно-методична, інформаційна, функція захисту визначеної законом інформації);

ii) удосконалено аргументацію щодо збереження та розвитку форм участі громадянського суспільства у процедурах добору кадрів для судової влади;

iii) набули подальшого розвитку положення щодо виокремлення у процесі формування дорадчих органів інституційного та процедурного компонентів, що передбачає в першому випадку акцент на вимогах (оціночних і об'єктивних) до членів дорадчих органів, а в другому – на необхідності чіткої регламентації порядку їх відбору тощо.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що сформульовані авторкою висновки, рекомендації та пропозиції становлять вагомий внесок у розвиток правової науки та можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, а також у практичній діяльності органів судової влади й інших органів державної влади, залучених до формування судової влади України. Результати дослідження сприятимуть удосконаленню правового регулювання діяльності дорадчих органів у процесі формування судової влади та підвищенню ефективності діяльності уповноважених органів у цій сфері. Сформульовані у дисертації висновки та рекомендації можуть слугувати підґрунтям для формування оновлених підходів до організації процедур добору суддів, забезпечення їх прозорості та зміцнення інституційної довіри до судової влади.

Одержані результати можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства України, підготовки проєктів нормативно-правових актів у сфері судоустрою та статусу суддів, а також у науково-дослідницькій та освітній діяльності, зокрема при розробленні навчальних курсів, посібників і підручників.

До позитивних аспектів дослідження слід віднести його системність, практичну орієнтованість, а також ґрунтовність теоретичного аналізу, логічність викладення матеріалу та належний рівень узагальнення отриманих результатів.

Разом із тим у дисертаційній роботі наявні окремі дискусійні положення, які не зменшують її наукової та практичної цінності, а радше відкривають простір для подальших наукових пошуків.

1. Позитивно оцінюю те, що авторка послідовно аналізує заявлену проблематику крізь призму міжнародних стандартів, зокрема висновків Венеційської комісії, Консультативної ради європейських суддів та Організації з безпеки і співробітництва в Європі, і коректно використовує їх для обґрунтування підходів до участі дорадчих органів у формуванні судової влади України, порядку їх формування, повноважень та функціонування загалом. Такий підхід свідчить про належний рівень теоретичної підготовки та розуміння сучасних міжнародних орієнтирів у сфері формування судової влади.

Водночас вважаю за доцільне звернути додаткову увагу на можливість посилення зроблених висновків шляхом окремого аналізу практики ЄСПЛ, оскільки саме вона формує прикладні та обов'язкові для держав критерії оцінки легітимності процедур формування судової влади та рівень довіри до правосуддя.

З цією метою доцільно mutatis mutandis врахувати висновки ЄСПЛ щодо концепції «суду, встановленого законом», а також правових наслідків істотних процедурних порушень під час добору чи призначення суддів (зокрема, рішення ЄСПЛ у справі «Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland» (GC), № 26374/18; «Xero Flor w Polsce sp. z o.o. v. Poland», № 4907/18 тощо).

Урахування практики ЄСПЛ сприяло б більш комплексному та збалансованому розкриттю ролі відповідних суб'єктів, у даному випадку дорадчих органів, у формуванні судової влади з позицій як міжнародних рекомендацій soft law, так і обов'язкових конвенційних стандартів.

2. У продовження наведеного вище доцільним видається можливість звернення до порівняльно-правового аналізу практики окремих іноземних держав щодо залучення органів громадськості або інших несуддівських суб'єктів до формування судової влади. Такий підхід міг би слугувати

додатковим інструментом для ілюстрації різних моделей участі громадськості та окреслення меж їх застосування з урахуванням вимог забезпечення незалежності судової влади та інституційного балансу.

Зазначений підхід не змінює загальної логіки дослідження, проте міг би слугувати додатковим аргументом для обґрунтування висновків авторки та посилення їх переконливості у світлі сучасних європейських тенденцій розвитку окремих інститутів судової влади.

3. Заслуговує на увагу, що авторка згадує у роботі Тимчасову спеціальну комісію з перевірки суддів (далі – ТСК) як інституційний попередник сучасних дорадчих громадських органів, водночас обґрунтовано утримується від детального аналізу її діяльності з огляду на ліквідацію та вичерпання своїх повноважень.

Водночас доцільно зауважити, що порядок формування та організаційне забезпечення діяльності ТСК, визначені Законом України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», викликали обґрунтовані питання з позицій відповідності Конституції України, зокрема щодо участі Верховної Ради України у формуванні такого органу та забезпечення його діяльності при Вищій раді юстиції (нині – Вищій раді правосуддя) за відсутності прямих конституційних підстав для цього. У цьому сенсі конституційна легітимність ТСК могла бути забезпечена лише за умови попередніх змін до Основного Закону та приведення національного законодавства у відповідність до його положень.

У зазначеному контексті цілком обґрунтованою є висловлена в дисертації теза про фрагментарний і ситуативний характер розвитку інституту дорадчих органів у сфері формування судової влади з посиланням на позицію О. З. Хотинської-Нор щодо наявності «інституційного вакууму» в організації судової системи.

З огляду на це, доцільним видається більш розгорнутий аналіз чинних дорадчих і допоміжних органів, які сьогодні безпосередньо впливають на формування судової влади, з точки зору їх відповідності Конституції України

та допустимих меж впливу на судову владу з позицій принципів незалежності суддів, верховенства права і правової визначеності.

Наведені зауваження не зменшують загальної наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження, мають конструктивно-дискусійний характер і можуть бути використані для подальшого розвитку заявленої тематики. Вони не заперечують концептуальних положень дисертації та слугують підґрунтям для наукової дискусії під час публічного захисту. Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а лише підтверджують її актуальність, комплексність і багатогранність порушених у ній проблем.

Відповідність вимогам і значення результатів. Дисертація виконана відповідно до вимог МОН України щодо змісту та оформлення кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Отримані результати мають як теоретичне значення, так і практичну цінність. Рівень апробації результатів дослідження та кількість наукових публікацій дисертантки відповідають чинним вимогам.

За актуальністю обраної теми, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, а також за змістом, кількістю, обсягом публікацій і повнотою оприлюднення матеріалів дисертаційного дослідження, робота Боровської Анастасії Олегівни на тему «Роль дорадчих органів у формуванні судової влади України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Висновок. З огляду на наведене слід зазначити, що авторка дисертаційного дослідження Боровська Анастасія Олегівна продемонструвала належний рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових наукових ідей і розв'язання комплексних проблем у сфері професійної діяльності. Дисертанткою опановано методологію наукової діяльності та здійснено самостійне наукове дослідження, результати якого характеризуються науковою новизною, а також мають теоретичне й практичне значення.

У зв'язку з цим, за результатами публічного захисту дисертації, Боровська Анастасія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка **Ольга САЛЕНКО**

Підпис засвідчую
Вчений секретар ННІП
КАРАУЛЬНА
17.04.2025 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 142-11/12
«10» 04 2025 р.